

Horban, Irena

Z ostatniej chwili

Przegląd Pruszkowski nr 2, 3-5

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Irena Horban

Z ostatniej chwili

Rada Miejska miasta Pruszkowa zorganizowała obchody 74 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę w roku 1918.

Uroczystość zaczęła się już 10 listopada. W Muzeum Starożytnego Hutnictwa odbył się konkurs „11 listopada- Święto Niepodległości”, w którym uczestniczyli uczniowie ze wszystkich szkół średnich w Pruszkowie. Pierwsze miejsce zdobyła młodzież z LO im. Tadeusza Kościuszki, drugie uczniowie Technikum Mechanicznego, trzecie - Technikum Budowlanego. Gośćmi imprezy, przygotowanej i zorganizowanej przez radną m. Pruszkowa Irenę Horbanową, byli: prezydent miasta Jerzy Sierak, wice przewodniczący Rady Miejskiej Stefan Rybarczyk i liczni radni oraz goście spośród grona pedagogicznego, a także zainteresowani mieszkańcy miasta.

Po rozstrzygnięciu konkursu został wygłoszony referat „Pruszków w listopadzie 1918 roku”, który przytaczamy poniżej

Listopad 1918 rok ...

Sytuacja w Europie zaczyna się wyjaśniać.

Z powodu rewolucji Rosja przestała być partnerem Anglii i Francji. Stany Zjednoczone, które przystąpiły do wojny w roku 1917 przyspieszyły

zwycięstwo koalicji. O Polsce i konieczności odzyskania przez nią niepodległości mówi się na arenie międzynarodowej coraz częściej.

Nasze wojska i ośrodki władzy działają nie tylko na ziemiach polskich i rosyjskich, ale i na Zachodzie. W Paryżu powstaje Komitet Narodowy Polski z Romanem Dmowskim na czele. Działa tam też armia polska z Józefem Hallerem jako wodzem naczelnym.

Pod wpływem działalności Ignacego Paderewskiego i Polonii amerykańskiej, prezydent Stanów Zjednoczonych Thomas Woodrow Wilson mówi o tym, że Polska powinna być wolna. Słowa jego nabierają szczególnego znaczenia po wybuchu rewolucji w Rosji.

Pruszków był wówczas małym, sześciotysięcznym miasteczkiem, które prawa miejskie otrzymało w 1916 roku. Starzy mieszkańcy Pruszkowa twierdzili, że Niemcy nadali naszemu miastu prawa, aby móc utrzymać na jego terenie większy oddział żandarmerii. W mieście było kilka posterunków, działanie więc jakiegokolwiek organizacji konspiracyjnej napotykało na duże trudności. Mimo to jednak już w 1916 roku powstała na terenie Pruszkowa Polska Organizacja Wojskowa. W szeregach POW garnęła się bez różnicy poglądów młodzież akademicka, szkolna, robotnicza i chłopska. Zebrało się tych młodych zapaleńców czterdziestu. Komendantem w Pruszkowie zostaje Jan Ptasznik, a jego zastępcą Alfons Piorunowski. Nadto na terenie Pruszkowa mieszkają: komendant obwodu błońskiego Antoni Gniewecki i jego zastępca Józef Kwasiborski. Peowiaci przygotowali się, w myśl zaleceń władzy, do przyszłych zadań. Ćwiczenia odbywały się konspiracyjnie po polach, w lasach i w pustych mieszkaniach. Członkowie POW wstępują gromadnie do straży pożarnej, co umożliwia im przeprowadzenie ćwiczeń wojskowych pod pretekstem ćwiczeń strażackich. Cenzura niemiecka skutecznie udaremniała docieranie wiadomości z frontu do Pruszkowa. Jednak wiadomość o powrocie do Warszawy Józefa Piłsudskiego w dniu 10 listopada dotarła szybko. Rano 11 listopada przyszedł rozkaz z Komendy Głównej POW rozbrajania Niemców. O godzinie 13³⁰ oddział POW złożony z 14 osób, pod komendą Jana Ptasznika wyruszył spod apteki na Żbikowie na posterunek i „wachę” na przejeździe kolejowym przy ulicy 3 Maja. Do grupy tej przyłączyli się inni peowiaci. Pozostawiając wartowników przy rozbrojonych Niemcach, komendant Ptasznik z częścią oddziału udał się do komendy niemieckiej i głównych koszar przy ulicy Klonowej. Resztę oddziału wysłał na dworzec kolejowy w Pruszkowie.

Inny oddział POW, składający się z 20 osób, obsadził posterunek na Żbikowie i na moście kolejowym. Po obsadzeniu tych punktów, peowiaci udali się w celu rozbrojenia Niemców na Papiernię, do Utraty (dzisiejszy

Piastów) i na posterunek w domu Jana Bielawskiego. Na opór napotkano tylko na posterunku żandarmerii.

Po zakończeniu akcji rozbrajania Niemców na terenie Pruszkowa, wysłano patrole w stronę Brwinowa. Zadaniem ich było zatrzymanie pociągów jadących w kierunku Warszawy i rozbrojenie jadących tam żołnierzy niemieckich, które to zadanie wykonali peowiaci nie napotyka-
jąc na opór. O godzinie 18⁰⁰ rozbrajanie zostało zakończone, a w Pruszkowie ogłoszono stan wyjątkowy.

Wieczorem zebrała się Rada Miejska na posiedzenie, podczas którego komendant Ptasznik oznajmił, że z rozkazu Komendy Głównej POW obejmuje w mieście władzę wojskową i policyjną aż do czasu nowych rozkazów.

Na zakończenie pierwszego dnia obchodów rocznicy odzyskania niepodległości wygłosił wykład prof. Zbigniew Wójcik p.t. „Józef Piłsudski”.

Dla uczczenia rocznicy odzyskania niepodległości, w dniu 11 listopada we wszystkich kościołach odprawione zostały msze święte w intencji Ojczyzny, w których udział wzięli przedstawiciele władz miasta, liczne organizacje ze sztandarami, młodzież ze szkół pruszkowskich i wielu obywateli miasta.

Przez cały dzień w różnych punktach miasta odbywały się imprezy kulturalne i sportowe.

W dniu 13 listopada odbył się w Muzeum Starożytnego Hutnictwa koncert pod protektoratem Rady Miejskiej.

